

**Repere metodologice
pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a
în anul școlar 2021-2022**

Disciplina: RELIGIE

BUCUREȘTI, 2021

Notă: Prezentul document se aplică la toate clasele a IXa de învățământ profesional special, indiferent de domeniul de calificare profesională.

I. INTRODUCERE

La nivelul sistemului educațional din România, calendarul școlar corespunzător anului școlar 2019- 2020 a fost direct afectat, prin învățarea față în față parcurgându-se numai 24 de săptămâni din totalul celor 35 planificate). Diferite studii și rapoarte de cercetare elaborate la nivel național au evidențiat că elevii și profesorii nu au fost pregătiți pentru provocarea predării-învățării la distanță (aspecte tehnice, dotări cu echipamente, metodologii de predare online, resurse educaționale etc.).

Școala la distanță a avut implicații: asupra predării tuturor disciplinelor de studiu (alte metode, alte resurse educaționale, alt mod de interacțiune cu elevii, alte resurse de timp etc.); asupra învățării (alte metode, altă organizare a timpului de învățare, alte resurse de învățare, alt mod de interacțiune dintre profesori și elevi etc.); asupra școlii în ansamblu (management școlar, cultura școlii etc.).

În acest context, la nivel național s-a decis elaborarea de ghiduri metodologice pentru fiecare disciplină de studiu, cu scopul de a sprijini cadrele didactice pentru:

- reflecția și raportarea critică la modul în care s-a realizat activitatea didactică în perioada pandemiei;
- identificarea și măsurarea pierderilor în învățare la nivelul elevilor, corespunzătoare anului școlar 2019-2020;
- identificarea și implementarea celor mai potrivite măsuri pentru recuperarea rămănelor în urmă în învățare și pentru planificarea proiectarea activităților de predare-învățare-evaluare în anul școlar 2020-2021.

Repere metodologice la disciplina Religie oferă un cadru de recomandări pentru profesorii care predau disciplina de studiu Religie pe parcursul clasei a IX-a, învățământ profesional special în scopul de a sprijini activitatea acestora în anul școlar 2021-2022.

Începutul fiecărui an școlar solicită, din partea profesorilor, elaborarea planificării calendaristice la fiecare disciplină de studiu. Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

- asocierea dintre competențele specifice și conținuturi;
- stabilirea unităților de învățare;
- stabilirea succesiunii în care sunt parcurse unitățile de învățare;
- alocarea bugetului de timp pentru fiecare unitate de învățare.

Elaborarea planificării calendaristice pentru disciplina Religie, la începutul anului școlar 2020- 2021, pornește de la următoarea realitate:

- 📌 fiecare profesor se află în diferite situații cu privire la parcurgerea programelor școlare;
- 📌 dezvoltarea competențelor prevăzute de programele școlare.

Pornind de la situația în care se află, profesorul de Religie va parcurge următoarele etape:

- Consultarea planificării calendaristice din anul 2019-2020 și identificarea elementelor insuficient structurate în perioada de învățare la distanță (în termeni de competențe, de conținuturi);
- Realizarea de conexiuni între componentele insuficient asimilate în anul școlar precedent și programa pentru anul școlar 2021-2022;
- Elaborarea planificării noi pentru anul școlar 2020-2021, care va include elemente de recuperare/remediere. Corelarea dintre elementele din programele școlare a doi ani de studiu consecutivi se poate face facil la nivelul competențelor specifice care vizează valorile religioase, sărbătorile și viața comunității, dar și la nivelul elementelor care vizează învățătura de credință.

Planul Cadru de învățământ pentru învățământ profesional special alocă disciplinei *Religie* o oră/săptămână în trunchiul comun, în cadrul Ariei curriculare *Om și societate*, clasele a IXa și a Xa. Dimensionată și realizată în acord cu necesitățile psihice specifice fiecărei vârste și cu particularitățile psihice individuale ale fiecărui elev în parte, educația religioasă realizată în școală are mai întâi o *funcție informativă*, respectiv de punere la dispoziția elevilor a unor cunoștințe specifice, cu caracter teologic, dogmatic, liturgic, dar și o *funcție formativă*, de traducere în fapte de viață a normativelor religioase.

Educația religioasă nu privește doar persoana, ci ea vine în ajutorul societății, promovând pacea, prietenia, înțelegerea, dragostea și întraajutorarea semenilor. Paradigma adaptării școlii la cerințele și posibilitățile de instruire a elevului, caracteristică a educației în viitor, în concordanță cu strategiile educaționale europene (*Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale - „ET 2020”, publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene la 28.05.2009, C119/02*), impune o diversificare a situațiilor și experiențelor de învățare, construirea acestora în acord cu posibilitățile și nevoile tuturor categoriilor de elevi, pentru a răspunde principiilor școlii incluzive.

Incluziunea presupune egalitatea de participare socială și egalitatea de șanse în realizarea accesului la educație. Printre valorile actuale și de perspectivă ale integrării, societățile democratice din lume, le consideră dominante pe următoarele:

- acceptarea tuturor diferențelor;
- respectul diversității;
- solidaritatea umană și mai ales cu persoane diferite;
- lupta împotriva excluderii și marginalizării;
- lupta împotriva inegalității sociale.

În acest sens, școlii îi revine sarcina de a oferi tuturor elevilor posibilitatea de a învăța în funcție de ritmul, capacitățile și nevoile proprii și de a se exprima conform trăsăturilor individuale și de personalitate.

Ca element de noutate, în spiritul adaptării la nevoile de educație ale elevilor din învățământul special, prezentele repere au în vedere componenta educațională digitalizată, constând în utilizarea tehnologiilor și a resurselor informaționale online- resursele educaționale deschise (RED), cât și celelalte resurse educaționale din mediul online: site-uri specializate, posibilitățile de creare a materialelor didactice oferite de platformele de învățare (Google Docs, Google Quiz, Jamboard etc).

II. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ

Planificarea calendaristică pentru anul școlar 2021-2022 va urmări continuarea structurării competențelor de comunicare achiziționate la sfârșitul ciclului gimnazial în funcție de câteva coordonate:

- particularitățile psiho-cognitive individuale ale elevilor,
- caracteristicile clasei de elevi în ansamblul ei,
- domeniul de pregătire și sfera de interes ale elevilor.

Fiecare an școlar solicită, din partea profesorilor, elaborarea planificării calendaristice la fiecare disciplină de studiu. Planificarea calendaristică este un document proiectiv care realizează asocierea dintre elementele programei școlare (competențe specifice și conținuturi), în cadrul resurselor de timp (număr de ore și de săptămâni) ale unui an școlar/ale unui semestru școlar. Trebuie însă menționat faptul că pentru clasa a IX-a învățământ profesional special pentru copii cu dizabilități, nu există elaborată o programă la nivel național.

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

- asocierea dintre competențele specifice și conținuturi
- stabilirea unităților de învățare
- stabilirea succesiunii în care sunt parcurse unitățile de învățare
- alocarea bugetului de timp pentru fiecare unitate de învățare, la începutul anului școlar 2021- 2022.

Realitatea existentă arată că fiecare profesor se află în diferite situații cu privire la parcurgerea programelor școlare de Religie în anul școlar 2020-2021, respectiv la dezvoltarea competențelor prevăzute de programele școlare. Posibile situații:

- ✓ situația optimă, în care profesorul de Religie a reușit să parcurgă întreaga programă școlară și a lucrat cu elevii în perioada suspendării cursurilor față în față;
- ✓ situația de nivel mediu, în care profesorul de Religie a realizat o serie de activități de învățare cu elevii în perioada suspendării cursurilor față în față, dar nu a reușit să parcurgă întreaga programă școlară;
- ✓ situația în care, în perioada suspendării cursurilor față în față, profesorul de Religie nu a reușit deloc să organizeze cu elevii activități de învățare la distanță pentru ora de Religie, din motive variate (ex. lipsa echipamentelor tehnice necesare pentru învățarea online, competențe digitale insuficiente ale profesorilor și ale elevilor, lipsa motivației elevilor de a participa la activitățile la distanță etc.).

Pornind de la situația în care se află, profesorul de Religie va parcurge următoarele etape:

- Consultarea planificării calendaristice din anul 2020-2021 și identificarea elementelor insuficient structurate în perioada de învățare la distanță (în termeni de competențe, de conținuturi):
  - Cât din planificarea calendaristică a anului anterior a fost parcursă prin activitățile față în față cu elevii, până la momentul stării de urgență?
  - Cât din planificare s-a parcurs în perioada învățării la distanță?
  - Care competențe specifice din programa școlară au fost mai puțin/insuficient dezvoltate la nivelul elevilor?
  - Ce provocări, dificultăți și ce lecții învățate referitoare la procesul de predare-învățare-evaluare la ora de Religie se pot sintetiza din perioada învățării la distanță?
- Realizarea de conexiuni între componentele insuficient asimilate în anul școlar precedent și programa pentru anul școlar 2021-2022:
  - Ce se poate recupera/remedia și cum se conectează componentele (competențe specifice, elemente de conținut) insuficient asimilate în anul școlar precedent cu noile achiziții pentru anul 2021-2022?
  - Cât timp este necesar a se alocă pentru recuperare/remediere?
- Elaborarea planificării noi pentru anul școlar 2021-2022, care va include elemente de recuperare/remediere. Corelarea dintre elementele din programele școlare a doi ani de studiu consecutivi se poate face facil la nivelul competențelor specifice care vizează valorile religioase, sărbătorile și viața comunității, dar și la nivelul elementelor care vizează învățătura de credință. Fiecare competență specifică dintr-o anumită clasă poate fi asociată cu o competență specifică de nivel superior din clasa imediat următoare. Acest aspect face posibilă integrarea elementelor de recuperare pe parcursul anului școlar, concomitent cu focalizarea pe dezvoltarea noilor competențe. Astfel, se poate alocă o perioadă pentru recuperare la începutul anului școlar, pentru acele componente din programa școlară a anului anterior care sunt necesare pentru construcția învățării în noul an școlar. De asemenea, se pot alocă resurse de timp pentru recuperare pe parcursul noului an școlar, corelând elementele programei școlare din anul curent cu cele din anul școlar anterior.

COMPETENȚE SPECIFICE ce vor fi urmărite în clasa a IX a învățământ profesional special:
1. FORMAREA, MANIFESTAREA ȘI EXERSAREA CONDUITEI ȘI A COMPORTAMENTULUI MORAL, ÎN VIAȚA PERSONALĂ ȘI ÎN SOCIETATE, ÎN ACORD CU VALORILE RELIGIOASE 1.1 Stabilirea rolului principalelor evenimente și sărbători creștine semnificative în viața familiei și a comunității; 1.2 Manifestarea respectului față de lumea creștină, utilizând un limbaj moral –creștin învățat în diferite contexte de viață.
2. APLICAREA NORMELOR DE COMPORTAMENT SPECIFIC MORALEI CREȘTINE ÎN RELAȚIE CU PERSOANELE DIN MEDIUL ÎN CARE TRĂIESC 2.1 Exersarea comportamentului moral-creștin în relație cu persoanele din mediul în care trăiesc; 2.2. Aplicarea cunoștințelor religioase în comportamentul propriu; 2.3. Utilizarea regulilor de comportament moral-creștin în relație cu colegii de școală.
3. UTILIZAREA CAPACITĂȚILOR PERCEPTIV MOTRICE SENZORIALE, COGNITIVE ÎN VEDEREA ÎNSUȘIRII NOȚIUNILOR RELIGIOASE, A DEZVOLTĂRII CORESPUNZĂTOARE A COMPORTAMENTELOR MORAL-CREȘTINE ÎNTR-O MANIERĂ ORGANIZATĂ SPECIFICĂ EDUCAȚIEI RELIGIOASE 3.1 Recunoașterea și identificarea componentelor bisericii; 3.2 Recunoașterea și identificarea polisenzorială a obiectelor religioase din mediul apropiat; 3.3 Cooperarea cu ceilalți la diferite situații de comunicare religioasă prin exersarea proceselor psihice; 3.4 Selectarea unui set de reguli de comportament moral-creștin, propriu grupului de apartenență, la biserică, acasă, la școală, în societate, prin exersarea memoriei; 3.5 Aplicarea regulilor de comportament moral-creștin în comunitate, prin exersarea proceselor psihice afective; 3.6 Manifestarea unei atitudini pozitive față de comunicarea religioasă.

Disciplina: RELIGIE

Clasa a IX-a învățământ profesional special – 1 oră/săptămână

NR TOTAL ALOCAT ORELOR DE STUDIU – 33 SĂPTĂMÂNI

NR TOTAL STAGII DE PREGĂTIRE PRACTICĂ CDL – 4 SĂPTĂMÂNI

Semestrul I: 14 săptămâni cursuri (13 septembrie 2021 – 22 decembrie 2021)

Semestrul al II-lea: 23 săptămâni cursuri (10 ianuarie 2022 – 1 iulie 2022)

Săptămâna "Școala Altfel": 8 aprilie 2022 – 14 aprilie 2022

PLANIFICARE CALENDARISTICĂ
AN ȘCOLAR 2021 – 2022

Nr. Crt.	Domenii de conținut	Competențe specifice	Conținuturile învățării	Nr. ore	Săptămână	Observații
SEMESTRUL I						
	Comunicarea omului cu Dumnezeu prin rugăciune (ce este rugăciunea, Cine se roagă la Dumnezeu, exemple de rugăciuni)		• Să ne reamintim ce am învățat în Clasele anterioare (Primii mei prieteni + Oamenii din lumea întreagă)	2	S1-S2	Recapitulare
1	Dumnezeu ne-a creat din iubire	1.3; 2.1 1.2; 1.3 1.2; 1.3; 2.1	• Biserica este casa lui Dumnezeu Ce este Biserica? (Casa lui Dumnezeu; Cum arată o Biserică?); Când mergem la Biserică? (zile destinate slujbelor religioase, momente ale zilei destinate rugăciunii); *Cum mă comport în Biserică Cu cine mergem la Biserică? (mersul la biserică împreună cu familia, prietenii, profesorul de religie etc.); Cine mă îndrumă în Biserică? (preotul, cântărețul etc	1	S3	

2.	Viața creștinului în comunitate	1.1 1.2;1.3	Comunicarea omului cu Dumnezeu prin rugăciune (ce este rugăciunea, Cine se roagă la Dumnezeu, exemple de rugăciuni); - Momente de rugăciune (momentele în care ne rugăm, la intrarea în clasă, la ieșirea din clasă, la masă etc.); Foloasele rugăciunii (de ce ne rugăm, împlinirea cererilor de ajutor).	1 1	S4 S5	
3.	Dumnezeu ne-a creat din iubire	1.3; 2.1 1.2; 1.3 1.2; 1.3; 2.1	Obiecte religioase-lumânări, cădelniță, clopot, tămâie, mir, lumânare, anafură Care sunt obiectele religioase folosite de preot în biserică? Când se folosesc? 3. Simboluri religioase, obiecte din mediul religios: icoane, cruci, cădelniță, biblie, cărți de rugăciune	1	S6	
	*Recapitulare și evaluare			1	S7	
4.	Viața creștinului în comunitate	3.1; 3.2	Maica Domnului - ocrotitoarea copiilor- Preacinstirea Maicii Domnului Cine a fost Maica Domnului? De ce o cinstim? Sărbători destinateMaicii Domnului	2	S8 – S9	
5.	Sărbătorile creștine- Nașterea Domnului în vers și în cântec	3.1; 3.2 3.1; 3.2	• Sf. Ierarh Nicolae- prietenul copiilor*	1	S10	
			• Despre colind	1	S11	
		3.1; 3.2	*Nașterea Domnului în poezia creștină românească	1	S12	
	*Recapitulare și evaluare			2	S13-S14	
SEMESTRUL al II lea						

6.	Viața creștinului în comunitate	1.2; 1.3 1.2; 1.3;3.1 1.2; 1.3;3.1	Dragostea față de familie Familia creștină Roluri în familie Responsabilități în familie Comportamentul de solicitare /oferire a ajutorului Comportamente dezirabile în familie Ce înseamnă să fii un om Credincios Recapitulare	2 1 1	S1-S2 S3 S4	
7.	Omul se roagă lui Dumnezeu pentru sine și pentru alții	1.2; 1.3; 1.2; 1.3	• Rugăciunea și rugămintea *Omul vorbește cu Dumnezeu prin rugăciune (să învățăm rugăciunea Tatăl Nostru)	1 1	S5 S6	
8.	Viața creștinului în comunitate	2.1 2.2 2.3	Comportamentul de solicitare /oferire a ajutorului • Comportamente dezirabile în familie.	1 1	S7 S8	
ȘCOALA ALTFEL					S9	
5.	Viața creștinului în comunitate	2.1 2.2 2.3 3.1; 3.2	Familia creștină; - Roluri în familie; - Responsabilități în familie; • Comportamente dezirabile în familie Comportamentul de solicitare /oferire a ajutorului; *Salutul creștinilor la Sfintele Paști *Învierea Domnului în poezia creștină românească Înălțarea Domnului – Pogorîrea Sfântului Duh- Ziua Eroilor	1 1 1 1 1	S10 S11 S12 S13 S14	

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

6.	Sărbătorile creștine	3.1; 3.2	Relația dintre sărbătorile creștine și sărbătorile laice	2	S15-S16	
		3.1; 3.2	Domnitori români - susținători ai credinței ortodoxe (Mircea cel Bătrân, Constantin Brâncoveanu, Ștefan cel Mare și Sfânt	1	S17	
		3.1; 3.2	Sfinții Împărați Constantin și Elela	1	S18	
	*Recapitulare și evaluare anuală			2	S19-S20	

* Din orele la dispoziția profesorului

Fișe de lucru utilizată în cadrul orei de Religie, parte componentă a proiectului didactic

1. Completează următoarele spații libere cu informația corectă:

Nașterea Mântuitorului..... a fost anunțată de prorocii..... Arhanghelul Gavriil i-a vestit ..... că a fost aleasă de ..... pentru a-L naște pe Fiul Său. Buna Vestire a avut loc în ..... , în casa bătrânului Iosif. ....Hristos S-a născut în ..... , în timpul recensământului poruncit de împăratul Octavian Augustus. Locul nașterii a fost indicat de o ..... .Un ..... a vestit bucuria Nasterii Domnului unor păstori din vecinătate.La vârsta de 12 ani ..... a mers la Templul din Ierusalim. Copilul Iisus este un model de .....față de părinți și pentru copiii din toate timpurile. Fecioara Maria este cu adevărat.....
(Născătoare de Dumnezeu, Hristos, Vechiului Teament, Fecioarei Maria, Dumnezeu, Nazaret, Mântuitorul, Betleem, stea, înger, Iisus, ascultare,).

2. Citește cu atenție afirmațiile următoare, în cazul în care apreciezi că afirmația este corectă încercuiește litera A, dacă apreciezi că afirmația este greșită încercuiește litera F.

- a) Fecioara Maria și Dreptul Iosif au fugit în Egipt din calea mâniei lui Irod A/F
b) De la răsărit au venit să se închine patru magi. A/F
c) Vestea cea bună a fost adusă Fecioarei Maria de către Arhanghelul Gavriil. A/F
d) Domnul Iisus Hristos S-a născut la Nazaret. A/F
e) Iisus a mers la Templu la vârsta de 12 ani. A/F

3. Alcătuiți câte o propoziție folosind corect termenii:
Iisus Hristos, Fecioara Maria, Dreptul Iosif, Arhanghelul Gavriil, păstorii, cei trei magi, îngerii.

4. Stabiliți corespondența între cele două coloane:

1) Buna vestire	a) Egipt
2) Nașterea Domnului	b) Ierusalim
3) Iisus învață în templu	c) Betleem
4) Fuga de mânia lui Irod	d) Nazaret

III. EVALUAREA GRADULUI DE ACHIZIȚIE A COMPETENȚELOR ANTERIOARE

Evaluarea face parte din procesul instructiv-educativ, având ca scop cunoașterea și aprecierea nivelului de cunoștințe, dezvoltarea capacităților și deprinderilor elevilor, oferind o imagine și asupra competențelor și aptitudinilor profesorului. Evaluarea este un proces complex ce presupune o pregătire temeinică a personalului didactic, de conducere și de predare, ca și a celui din sistemul de îndrumare. După opinia lui Jean Vogler „se evaluează peste tot și totul, iar educația nu a scăpat acestui val!”.

Importanța evaluării constă în faptul că:

- în funcție de rezultatele ei, profesorul poate să regleze și să amelioreze activitatea didactică;
- în ceea ce-i privește pe elevi - în urma ei aceștia vor afla modul în care au lucrat și ce mai au de făcut pentru a-și îmbunătăți rezultatele obținute;
- evaluarea arată profesorului în ce măsură au fost atinse obiectivele propuse, îl ajută să facă o diagnoză a progresului elevilor și să regleze activitățile acestora în funcție de posibilitățile lor, dacă este făcută în mod eficient. Perioadele în care se face evaluarea sunt cuprinse în planificările calendaristice unde evaluarea are obiective clar definite și moduri eficiente de investigare a rezultatelor școlare pentru fiecare elev și pentru conținuturile care vor fi evaluate. La disciplina Religiei evaluarea are mai multe etape:

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

- evaluarea definește modul de însușire a informațiilor;
- motivarea elevului pentru ca acesta să-și facă o autoevaluare;
- elevul este invitat să-și evalueze relația sa cu semenii;
- evaluarea se face în cadrul Tainei Spovedaniei, elevul fiind ajutat să-și facă o evaluare, o radiografiere obiectivă a stării lui duhovnicești, a unui sens al existenței sale, a relației lui cu Dumnezeu, cu părinții și cu semenii, a menirii lui în cadrul Bisericii și a societății.

Exigențele evaluării:

1. Lărgirea acțiunii de evaluare de la obiectivele tradiționale (verificarea și aprecierea rezultatelor) la evaluarea procesului care a condus la diferite rezultate.
2. Observarea unor indicatori, alții decât achizițiile intelectuale, precum personalitatea elevilor, conduita elevilor și a oamenilor din comunitatea de unde aceștia provin.
3. Diversificarea metodelor și procedeele de evaluare și optimizarea contextualizării acestora la situații didactice concrete.
4. Centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive și nesanționarea în permanență a celor negative. Estimarea și notarea rezultatelor școlare se constituie într-un proces ce angajează mai mulți parteneri educaționali: elevul, profesorul, părinții. Evaluarea școlară vizează un ansamblu de activități care urmăresc validarea rezultatelor obținute pe parcursul unor secvențe educative. Finalitatea evaluării nu este doar aceea de a achiziționa anumite date cu privire la un proces educațional, ci de a perfecționa procesul educațional în sine.

Principiile evaluării:

- a) facilitează realizarea unui proces eficient de instruire și învățare;
- b) obiective bine definite, să apeleze la metode și tehnici eficiente de investigare;
- c) diagnostică a progresului realizat de elevi;
- d) pot să își adapteze activitățile în funcție de posibilitățile elevilor.
- e) creează condițiile necesare ca profesorul să își evalueze propria activitate.
- f) profesorii pot să conștientizeze dacă și-au atins obiectivele curriculare.
- g) elevii - să aleagă cele mai bune modalități de îndreptare și de desăvârșire duhovnicească.
- h) furnizează un feed-back pentru școală, părinți, comunitate parohială, comunitate locală, centrul eparhial.

Obiectivele evaluării:

- a) Să verifice realizarea principalelor obiective curriculare;
- b) Să realizeze recapitularea, sistematizarea și consolidarea capacităților elevilor;
- c) Să amelioreze rezultatele învățării;
- d) Să stabilească programe suplimentare pentru elevii cu rezultate bune și foarte bune și totodată să stabilească programe de recuperare pentru elevii cu rezultate slabe sau modeste;
- e) Să facă o diagnostică a procesului de realizare a educației religioase.

Funcțiile evaluării:

- 1) Funcția educativ-formativă (motivațională) conduce la autocunoaștere și autoapreciere din partea elevului.
- 2) Funcția de constatare și apreciere a rezultatelor produse.
- 3) Funcția de diagnostică prin care se constată modul în care s-au realizat expectanțele unei activități didactice.
- 4) Funcția de prognoză a nevoilor și disponibilităților viitoare ale elevilor sau ale unităților școlare se realizează prin teste de aptitudini și de capacitate.
- 5) Funcția de clasificare a elevilor (funcția de decizie) se referă la integrarea unui elev într-o ierarhie sau la un anumit nivel al pregătirilor și posibilităților sale.

- 6) Funcția de selecție a elevilor conduce la clasificarea elevilor în urma unui examen sau a unui concurs.
- 7) Funcția de conexiune inversă.
- 8) Funcția pedagogică este aceea prin care se urmărește ca elevul să fie conștientizat de posibilitățile sale concrete.
- 9) Funcția socială sau de informare a partenerilor educaționali (Biserica, societatea etc.) privește stadiul și evoluția pregătirii școlare.

Procedeele de evaluare permit o anumită clasificare a strategiilor de evaluare în funcție de cantitatea de cunoștințe evaluate și în funcție de perioada de timp la care se raportează evaluarea. Strategiile de evaluare definesc procedurile de verificare, de măsurare, de estimare și apreciere. Ele rezultă din modul de integrare a evaluării cu predarea și învățarea. În funcție de perioadele de evaluare: inițială, curentă și sumativă/finală.

- a) evaluarea inițială: Evaluarea inițială se recomandă a fi făcută la început de semestru, la început de an școlar, începutul unei etape de instruire sau atunci când un profesor își intră în atribuții într-o nouă unitate școlară.
- b) evaluarea curentă: Acest tip de evaluare se face în timpul secvenței de instruire prin metodologii de ascultare orală, de verificare scrisă și teze.
- c) Evaluarea finală: Se realizează la sfârșitul unei perioade de studiu mai lungi (la sfârșit de semestru sau de an școlar).
- d) evaluarea formativă (continuă): se conturează în efectul său reglator pe care îl produce, te ajută să știi unde te afli, ca să știi ce ai de făcut, conduce la obiectivitate și seriozitate în aprecierea și constatarea stării morale și duhovnicești a tinerilor (portofoliu de evaluare continuă).
- e) evaluarea normativă (cumulativă sau sumativă): Evaluarea normativă se realizează la finalul unei etape de instruire, semestru, an școlar, ciclu de studii în vederea obținerii unui bilanț al performanțelor elevilor pe o perioadă delimitată.

Procedeele de evaluare permit o anumită clasificare a strategiilor de evaluare în funcție de cantitatea de cunoștințe evaluate și în funcție de perioada de timp la care se raportează evaluarea.

1. Verificarea curentă: se realizează pe parcursul instruirii în mod individual sau colectiv. (profesor, familie și preotul paroh, pe parcursul orelor de curs, dar și în afara acestora).
2. Verificarea orală se poate aplica individual, pe grupe de elevi sau frontal.
3. Verificarea scrisă: - după parcurgerea unuia sau mai multor capitole (forme: extemporal, teză, test, chestionar, temă pentru acasă, referat).

Testele docimologice se realizează sub forma unui set de întrebări (itemi). Elementele componente ale unui instrument de evaluare, itemii, se pot constitui din enunțuri, întrebări, probleme, exerciții, eseuri. Testul docimologic constituie o alternativă la metodologia tradițională de evaluare. Structura testului cuprinde instrucțiunile de folosire, itemii propriu ziși (sarcinile de rezolvat), punctajul. Se consemnează datele personale ale celui examinat: nume, vârstă, școală.

Clasificarea testelor docimologice elaborate de profesori:

- a) în funcție de momentul evaluării: 1. teste inițiale (se dau la începutul anului școlar, semestrului, sau când profesorul preia o clasă de elevi) 2. teste de progres (se dau în mod curent și periodic, pentru ca profesorul să evalueze progresul făcut de elevi) 3. teste finale (se dau la sfârșitul unui capitol, semestru sau an școlar);
- b) în funcție de modul în care profesorul așteaptă să primească răspunsul: a. teste cu itemi închiși, care presupun răspunsuri binare (corect-greșit, adevărat-fals, da-nu) * răspunsuri cu alegere multiplă (un enunț cu un singur răspuns corect, la alegere din mai multe, sau cu mai multe răspunsuri corecte, la alegere din mai multe) * răspunsuri corelate (de potrivire: solicită completarea unor răspunsuri eliptice sau stabilirea unor corespondențe între elementele date); b.

teste cu itemi deschiși, care presupun din partea elevilor construirea unor răspunsuri logice la întrebări, completarea propozițiilor lacunare, elaborarea unor eseuri.

Tehnici de elaborare a instrumentelor de evaluare:

Portofoliul - instrument de evaluare care include experiența și rezultatele obținute prin celelalte metode de evaluare, reprezentând o alternativă viabilă la modalitățile tradiționale de evaluare. Conținutul unui portofoliu se poate constitui din fișele de lectură, fișe de observare, articole, eseuri, răspunsuri la unele chestionare, teme pentru acasă. Evaluarea tip portofoliu constituie o formă modernă de evaluare, „iar aplicarea ei se pretează perioadei de sfârșit de semestru”.

Observarea directă - se realizează pe baza unui plan dinainte elaborat și structurat, folosindu-se o fișă de observații, precum și fișa de caracterizare psihopedagogică (urmărindu-se interesul și deprinderile elevilor și totodată atitudinea lor față de școală, în cazul religiei, atitudinea față de normele și preceptele doctrinei ale Bisericii).

Proiectul: activitate mai complexă și dacă implică un volum de muncă mai ridicat din partea elevului, acest tip de evaluare este foarte motivant. Proiectul poate fi realizat de unul sau mai mulți elevi, iar aprecierea lui poate fi făcută atât în clasă cât și în cadrul comunității parohiale: expoziție de icoane, organizată în cadrul parohiei sau al școlii, o expoziție de ouă încondeiate de Paști etc.

Evaluarea activității de grup: - formă de evaluare în care, pe o perioadă mai îndelungată de timp, profesorul de religie își va da seama dacă în urma activităților sale a reușit să omogenizeze grupurile de elevi, dacă elevii recurg la milostenie, cooperare, întrajutorare. Profesorul poate organiza unele activități de caritate în care să implice și alți parteneri educaționali: părinți, parohie, reprezentanți ai instituțiilor locale.

Contextualizarea practică a cunoștințelor acumulate: Acumularea cunoștințelor nu reprezintă un scop în sine, ci se face întotdeauna în vederea transpunerii în practică a efectelor pe care acestea le produc în planul dezvoltării intelectuale al elevilor. Altfel spus „nivelul de instruire al elevilor nu este dependent numai de cantitatea de informații acumulată, ci mai ales de valoarea instrumentală și operațională a acesteia”.

Chestionarul - poate fi completat la sfârșitul unei lecții, capitol sau semestru și poate fi structurat pe mai multe compartimente: am învățat ..., am descoperit că ..., am folosit metoda ..., îmi place să citesc ... . Chestionarele pot fi nominale sau anonime.

Autoevaluarea elevilor: - modalitate de stabilire a eficienței desfășurării educației religioase în școală.

Educația religioasă este una dintre problemele de substanță atât din perspectiva misiunii Bisericii în lume, cât și din perspectiva politicii educaționale actuale.

EXEMPLU:

TEST DE EVALUARE

Numele și prenumele elevului: _____

Unitatea de învățământ: _____

Clasa: _____

Marchează răspunsurile corecte:

- Simbolul cerc ☐ - răspuns unic (un singur răspuns este corect);
- Simbolul pătrat ☐ - răspuns multiplu (mai multe răspunsuri sunt corecte);
- Punctaj maxim 100 puncte. (90 p. + 10 p. din oficiu)

1. La Nașterea Domnului, o stea mare și luminoasă s-a arătat pe cer și a vestit lumii întregi că S-a născut Mesia. Despre stea știm că:

10 puncte

☐ a) I-a călăuzit pe magi;

☐ b) S-a oprit deasupra peșterii unde era Pruncul născut;

☐ c) A fost o stea căzătoare.

2. Dragi copii, din Sfânta Scriptură aflăm: *Căci Prunc S-a născut nouă, un Fiu S-a dat nouă!* (Isaia 9, 5). Așadar cine este Iisus Hristos?

9 puncte

- O a) Un om oarecare;
- O b) Fiul lui Dumnezeu;
- O c) Un personaj istoric.

3. Copii, voi știți că marele povestitor Ion Creangă a scris și poezii? Uitați ce ne spune el în poezia *Nașterea Mântuitorului: În Betleem colo-n oraș/ Dormeau visând locuitorii,/ Iar lângă turmă pe imas/ Stăteau de pază, treji,* _____. Cine oare stăteau de pază? Ce cuvânt lipsește? Selectează răspunsul corect:

6 puncte

- O a) Păstorii;
O b) Soldații;
O c) Agenții de pază.

4. Mântuitorul ne spune că: *Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri* (Matei 10, 32). Te rog să stabilești valoarea de adevăr a următoarelor afirmații:
12 puncte

- a) Asemenea îngerilor, copiii vestesc Nașterea Domnului prin colinde;
b) Colindele se cântă vara;
c) Îngerii au vestit Nașterea Domnului cântând primul colind;
d) Colindele ne amintesc de Nașterea Domnului.

Adevărat

Fals

O
O
O
O

O
O
O
O

5. În seara de Crăciun, la gura sobei, bunica ne povestește despre craii de la Răsărit care s-au închinat Pruncului Sfânt cu daruri alese. Care sunt darurile aduse de ei?

9 puncte

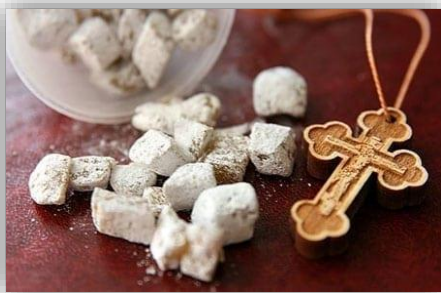

☐ a) Aur;

☐ b) Jucării;

☐ c) Tămâie;

☐ d) Smirna.

6. Vă amintiți cu siguranță că sărbătoarea Crăciunului este un bun prilej de a fi vizitați de mulți oameni. Cine vine în casele noastre și ne aduce vestea Nașterii Domnului?

8 puncte

☐ a) Poștașul;

☐ b) Preotul;

☐ c) Colindătorii.

7. De când erați mici, părinții v-au povestit despre momentul venirii voastre pe lume. Și Mântuitorul a fost copil. În ce loc S-a născut El?

8 puncte

☐ a) Într-un castel?

☐ b) Într-o peșteră?

O c) Într-un hotel de lux?

8. Sărbătorile de iarnă sunt încărcate de datini și obiceiuri din vechime care au rezistat trecerii timpului. Prin care dintre ele se transmite vestea Nașterii Domnului?

8 puncte

O a) Plugușor;

O b) Colinde și cântece de stea;

O c) Sorcova.

9. Cred că ți-au plăcut versurile lui Ion Creangă. Uite ce spune el în altă strofă: *El, Fiul Domnului și Crai/ Al stelelor de farmec pline,/ De-atunci cu drag, la voi, din Rai/ Cu fiecare _____ vine!* Găsește cuvântul care lipsește și bifează-l în casetă:

8 puncte

O a) Vară;

O b) Toamnă;

O c) Iarnă;

O d) Primăvară.

10. Cu ocazia Nașterii Domnului creștinii se bucură de prilejul de a sta cu toții împreună, în familie și de a povesti despre evenimentele ce au marcat cea mai caldă și duioasă sărbătoare. Cu siguranță îți amintești foarte bine și poți să stabilești valoarea de adevăr a următoarelor afirmații:

12 puncte

- a) Nașterea Domnului se numește și Crăciun;
- b) Mântuitorul S-a născut în București;
- c) Păstorii au primit vestea Nașterii de la înger;
- d) Colindele ne amintesc de Nașterea Domnului.

Adevărat

☐
☐
☐
☐

Fals

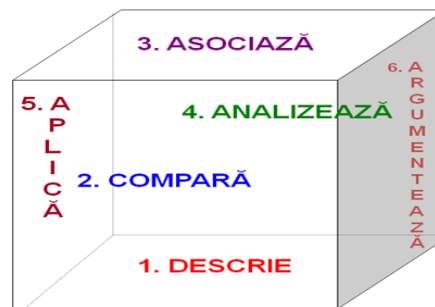
☐
☐
☐
☐

BAREM DE EVALUARE ȘI NOTARE

Număr întrebare	Răspuns oferit
Întrebarea 1	a, b (10 p.) - câte 5 puncte pentru fiecare răspuns corect (2x5 p.=10 p.)
Întrebarea 2	b (9 p.)
Întrebarea 3	a (6 p.)
Întrebarea 4	a, c, d (A); b (F) (12 p.) - câte 3 puncte pentru fiecare răspuns corect (4x3 p.=12 p.)
Întrebarea 5	a, c, d (9 p.) câte 3 puncte pentru fiecare răspuns corect (3x3 p.= 9 p.)
Întrebarea 6	b, c (8 p.) - câte 4 puncte pentru fiecare răspuns corect (2x4 p.= 8 p.)
Întrebarea 7	b (8 p.)
Întrebarea 8	b (8 p.)
Întrebarea 9	c (8 p.)
Întrebarea 10	a, c, d (A); b (F) (12 p.) - câte 3 puncte pentru fiecare răspuns corect (4x3 p.=12 p.)
Total: 100 puncte (90 p. + 10 p. din oficiu)	

ANEXA NR.1

Metoda cubului

1. Descrie biserica pe care o vezi în imagine.
2. Prin ce se deosebește biserica de celelalte clădiri care apar în imagine?
3. Cu ce poate fi pusă în legătură prin forma pe care o are?
4. Ce fac creștinii la biserică?
5. Care sunt părțile componente ale bisericii?
6. De ce credeți că este important ca oamenii să aibă biserică?

IV. RECOMANDĂRI PENTRU CONSTRUIREA NOILOR ACHIZIȚII

Procesul instructiv-educativ, alături de predare-învățare-evaluarea are un rol determinant în aprecierea nivelului de cunoștințe dobândite de către elevi, pe de o parte, dar și a capacităților și deprinderilor acestora, pe de altă parte. Ea este un factor de optimizare și reglare a întregului sistem de învățământ.

La disciplina religie, evaluarea școlară „are un specific aparte în sensul că accentul trebuie să treacă de pe latura informativă pe cea formativă.”(Vasile Timiș în Evaluarea-Factor de reglare și optimizare a educației religioasă, pag.18) Astfel, pe lângă informațiile primite și asimilate de către elevi, se pune un mare accent pe dezvoltarea deprinderilor moral-religioase, toate la un loc având ca finalitate formarea elevilor în spiritul învățăturilor creștine și progresul lor spiritual. O evaluare completă presupune parcurgerea următoarelor direcții:

- a) evaluarea elevilor de către profesorul de religie;
- b) autoevaluarea acestora;
- c) evaluarea și autoevaluarea în cadrul Bisericii prin implicarea preotului.

Evaluarea școlară din timpul orelor de curs este importantă și necesară, deoarece în urma rezultatelor obținute de către elevi se poate regla întreg procesul instructiv-educativ, iar elevii vor putea să-și facă o autoevaluare corectă. Pe lângă metodele clasice de evaluare (orală și scrisă), la ora de religie pot fi folosite cu succes și metodele alternative (portofoliul, proiectul, aplicabilitatea practică a cunoștințelor), metode ce oferă profesorului de religie o imagine de ansamblu a cunoștințelor și deprinderilor asimilate de către elevi, dând acestora din urmă posibilitatea de a demonstra ce știe să facă într-o situație concretă.

Din Sfânta Scriptură reiese faptul că un creștin este evaluat de Dumnezeu, de ceilalți oameni, dar și de propria conștiință. Domnul nostru Iisus Hristos este Pedagogul Suprem și în toate predicile și învățăturile Sale regăsim numeroase metode (atât de predare cât și de evaluare) pe care le întâlnim astăzi în activitatea didactică. El îmbină de foarte multe ori evaluarea făcută de semenii cu autoevaluarea făcută de propria conștiință, ambele având ca scop pregătirea oamenilor pentru evaluarea finală din fața lui Dumnezeu.

Un exemplu în acest sens îl reprezintă Pilda samarineanului milostiv unde Mântuitorul folosește evaluarea orală în discuția pe care o are cu învățătorul de Lege. Acesta este evaluat în mod direct de către Iisus („Ce scrie în Lege? Cum citești? – Luca 10,26) dar „în același timp, este pus să analizeze și să evalueze la rândul său, comportamentul celor trei trecători din pildă. („Care dintre acești trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari?” – Luca 10,36) În urma răspunsurilor date de învățătorul de Lege, Domnul Iisus Hristos face o evaluare a acestora și apreciind corectitudinea lor, îl îndeamnă pe acel învățător să meargă și să facă și el la fel (Luca 10,28 și Luca 10,37). Astfel, evaluarea dobândește un rol determinant în motivarea învățătorului de Lege în a-și perfecționa viața spirituală.

Ținând cont de exemplele date de Iisus Hristos, profesorul de religie trebuie să aibă mereu în vedere formarea elevilor în spiritul acestor învățături și evaluarea lor permanentă, raportată la modul în care aceștia își îndeplinesc datoriile pe care le au față de Dumnezeu, față de semenii, față de propria persoană și față de întreaga creație. El are datoria morală de a le fi mereu alături, de a-i sprijini la greu, de a le oferi încredere în ei, dar și de a-i muștra atunci când acțiunile lor sunt greșite.

Autoevaluarea elevilor în cadrul orei de religie este un proces ce are în vedere atât informațiile și cunoștințele dobândite de aceștia, cât și motivațiile, opiniile, comportamentele, interesele lor, punându-se accent pe concordanța sau neconcordanța acestora cu învățăturile moral-religioase propovăduite de Biserică. Acest proces al autoevaluării începe încă din copilărie, sub îndrumarea familiei la început, continuă în școală sub supravegherea atentă a profesorului de religie dar și a celorlalte cadre didactice și se desăvârșește pe întreg parcursul vieții sub oblăduirea și purtarea de grijă a preotului duhovnic.

Elevii sunt îndemnați să pună în practică ceea ce au învățat în cadrul orelor de religie căci, spune Apostolul Iacob „credința fără fapte este moartă.” (Iacob 2,20) Astfel, fiecare elev este îndrumat să aibă o strânsă legătură cu Biserica și să participe la viața cultică a acesteia, devenind un membru activ al comunității din care face parte. Printr-o analiză corectă a propriei conștiințe el

va putea face un bilanț al propriului comportament, ca mai apoi să intervină acolo unde este deficitar.

Și Sfinții Părinți ai Bisericii pun un mare accent pe procesul de autoevaluare. Aceasta trebuie să fie permanentă și să fie făcută cu luare aminte, pentru a păstra vie legătura cu Tatăl Ceresc și a-L face pe Acesta să-și reverse darurile Sale asupra noastră: „Seara, când suntem singuri și în liniște, atunci să ne judecăm pe noi înșine, pentru ca prin aceasta să facem pe Dumnezeu milostiv către noi. Căci precum focul repede mistuie și stârpește spinii, așa de ușor sufletul stârpește păcatele sale, când cu osârdie se gândește la dânsule.” (Sfântul Ioan Gură de Aur-Omilii la Postul Mare)

Principiile didactice folosite în predarea religiei sunt următoarele:

- principiul intuiției,
- principiul respectării particularităților de vârstă,
- principiul învățării active și conștiente,
- principiul sistematizării și continuității cunoștințelor,
- principiul îmbinării teoriei cu practica,
- principiul însușirii temeinice a cunoștințelor,
- principiul asigurării conexiunii inverse,
- principiul motivației,

la care se adaugă cele trei principii absolut obligatorii pedagogiei creștine:

1. principiul eclesiocentric;
2. principiul hristocentric;
3. principiul trinitar.

1. Principiul eclesiocentric

Profesorul de religie trebuie să trezească în sufletele copiilor sentimente de admirație față de valorile sacre și să creeze dorința de a frecventa Biserica. Elevilor li se va reaminti mereu despre importanța participării la slujbele religioase, profesorul îi va însoți la Biserică pentru a se spovedi și împărtăși, mai ales în posturile mari.

În Biserică, elevii își completează cunoștințele primite la clasă „prin viața liturgică”. (Pr. Ioan Chirvasă, Educația religioasă a tineretului, p. 123) Catehezele susținute în biserică au și ele un rol foarte important în acest sens.

Pentru a sublinia încă o dată rolul Bisericii în educația tuturor credincioșilor, vom aminti cuvintele Sf. Ciprian care ne atrage atenția că „cine nu are Biserica de mamă, nu poate avea Dumnezeu de Tată”. (Sfântul Ciprian, De unitate ecclesiae, 6, Migne, P.L., col. 502.)

Elevii trebuie să știe că neparticiparea la Sfânta Liturghie duce la ruperea legăturii spirituale cu Hristos. Părinții trebuie să știe că „cei care lipsesc copiii de religie fac o crimă față de viitorul lor de oameni pe această lume și față de mântuire pentru viața veșnică; a nu face educație religioasă copilului e a proceda la o relație caracterizată de infirmizarea sufletului, e a amputa ființa omenească de ce are mai de preț”. (Vasile Băncilă, Inițierea religioasă a copilului, p. 12)

Educația prin Biserică cheamă pe toți la mântuire, la desăvârșire. Profesorul de religie trebuie să posede cunoștințe vaste și să folosească toate modalitățile în răspândirea și motivarea credinței elevilor: „Să se facă tuturor toate, ca pe toți să-i dobândească” cum zice Scriptura. (Sfântul Ioan Gură de Aur, Despre preoție, cartea a IV-a, la P. Vintilescu, Preotul în fața chemării sale de păstor, p. 230).

„Un învățământ religios este activ atunci când reușește să schimbe caractere, să zdruncine opinii și mentalități, să purifice de rele deprinderi, să formeze oameni pentru mai bine și mai frumos” (C. Cucos)

2. Principiul eclesiologic

Principiul eclesiologic pune în evidență învățământul religios așa cum l-a constituit Biserica creștină pentru luminarea minții și în perspectiva mântuirii celor care împlinesc voia lui Dumnezeu (Ana Danciu, Metodica predării religiei, p. 124).

Întemeiată din voința dumnezeiască la Pogorârea Duhului Sfânt, Biserica este împărăția lui Dumnezeu între oameni. Ea este anticiparea Împărăției cerești și cei care se împărtășesc, pregustă darul și bucuria vieții veșnice.

În cadrul Bisericii, Mântuitorul a instituit legătura iubirii, arătând că, prin împlinirea poruncilor, omul ajunge la înrudirea cu El: „oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate și soră și mamă” (Matei 12, 50). De asemenea, prin rugăciune și iubire, se păstrează în Biserică comuniunea între cei vii și cei adormiți.

Actul instructiv-educativ devine activ, antrenant, pe măsură ce profesorul aplică în strategia didactică metode, procedee și mijloace corespunzătoare obiectivelor, ușurând comunicarea și însușirea noilor învățături.

Ulterior cunoștințele vor fi fructificate de elevi fie în operațiile gândirii lor, fie se întrevăd la fiecare în convingeri, atitudini, deprinderi și comportamente specifice vieții creștinești.

3. Principiul hristocentric

Potrivit acestui principiu, educația religioasă trebuie să aibă în centrul său persoana Domnului Iisus Hristos – Dumnezeu adevărat și om adevărat. El este „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6), deci putem spune că Hristos este centrul și temelia învățământului religios.

Profesorul de religie are datoria de a explica temeurile scripturistice care au preînchipuit și arătat Întruparea, Viața, Învățăturile, Patimile, Jertfa pe Cruce, Învierea, Înălțarea la cer, Pogorârea Duhului Sfânt și prezența Sa reală în Sfânta Euharistie.

Domnul Iisus Hristos va fi prezentat ca „desăvârșirea absolută”. Elevii trebuie să urmeze lui Hristos pentru a ajunge la desăvârșire, fiindcă „urmarea Mântuitorului este a- semănarea cu Dumnezeu și deci, desăvârșirea”. (Pr. Prof. Dumitru Călugăr, Catehetica, p. 164).

Leția de religie să fie așteptată de copii ca un eveniment deosebit. Ei trebuie să fie conștienți că Mântuitorul Iisus Hristos a schimbat fața lumii. În virtutea faptului că omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu „acesta trebuie să aibă în sine tot ce are Dumnezeu”. Unirea perfectă dintre trup și suflet reflectă măreția autorului. Omul trebuie să se perfecționeze în fiecare poruncă dată de Mântuitorul până „la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efes 9, 13).

Elevii trebuie să colaboreze în vederea desăvârșirii prin educație. Educația creștină urmărește realizarea comuniunii omului cu Dumnezeu, implicând din partea omului o continuă luptă cu păcatul și creșterea în virtute. În spiritul acestei comuniuni, educația va avea în centrul ei pe Hristos. „Emanuel”, așa cum îl anunțau profeții Vechiului Testament (Isaia 7, 14) și-a asumat condiția umană, afară de păcat. Făcând acest lucru, Hristos este lumina care a împrăștiat întunericul necunoștinței. „Cuvântul este Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume” (Ioan I, 9).

4. Principiul trinitar

Principiul trinitar sau teocentric cere ca educația religioasă să se orienteze în jurul persoanelor Sfintei Treimi.

Viața treimică pentru Biserica Ortodoxă este fundamentul de nezdruccinat al întregii gândiri religioase, al întregii evlavii, al vieții spirituale.

Omul a primit porunca de a deveni Dumnezeu după har. Dar aceasta nu se poate face decât în comuniune. Comuniunea din sânul Sfintei Treimi este prezentă în Biserică prin faptul că noi participăm la trupul lui Hristos unit în dragoste cu persoanele Sfintei Treimi.

Sfântul Duh este cel ce ne face să trăim în comuniune cu Dumnezeu și unii cu alții pentru veșnicie. Persoanele umane nu pot atinge perfecțiunea, nu pot deveni pe deplin persoane, decât în unitate de iubire, încetând de a mai fi indivizi.

- În cadrul școlii, educația moral-religioasă are un caracter programat, planificat și metodic. Conținuturile religioase care se transmit sunt selectate cu grijă după criterii psihopedagogice, activitățile educative sunt structurate respectând principiile didactice și utilizând cele mai bune strategii.
- Profesorul de religie trebuie să mențină echilibrul necesar în ceea ce privește învățarea conținutului specific și trăirea religioasă. În activitatea sa educativă, el trebuie să țină cont de principiile care se potrivesc cu legile de dezvoltare a rațiunii, voinței și sentimentului elevilor și cu structura conținutului învățării.

Sfântul Duh, venind să locuiască în noi, face din ființa noastră sediul Sfintei Treimi, căci Tatăl și Fiul sunt neseparați de Duhul, și invers. Intrarea credincioșilor în comuniunea creștină se face prin invocarea Sfintei Treimi în Taina Botezului.

Iubirea treimică este modelul iubirii dintre creștini. Dacă Dumnezeu este dragoste, este evident că omul nu se poate apropia de el decât prin dragoste. Omul trăiește în această dragoste călăuzit de cunoaștere.

Omul, cunoscându-L pe Dumnezeu, rămâne în unire cu El prin dragoste.

Principiul trinitar mai este cunoscut sub denumirea de principiul „comunicării prin iubire” (I Ioan, 4; 8, 16).

Elevii vor fi informați că opera creatoare a lui Dumnezeu izvorăște din dragostea Lui față de lume. De asemenea, reabilitarea și așezarea omului în calea desăvârșirii este tot o faptă a iubirii lui Dumnezeu – Treime de persoane – față de oameni.

Unde există iubire și încredere, acolo nu poate fi vorba de silă, constrângere, plictiseală. Iubirea trebuie să-l facă pe profesor să asculte orice dorință a copiilor, să înțeleagă scăderile lor pentru a le înlătura. Iubirea dintre oameni deci ține lumea unită în Dumnezeu, așa cum iubirea între Persoanele treimice ține unită ființa dumnezeiască.

5. Principiul motivației

În actul de educație, profesorul se va comporta în așa manieră încât să declanșeze în cugetul elevilor și liceenilor o motivație de ordin interior (spirituală) care duce persoana la săvârșirea unor fapte (acte) din convingere proprie.

La ora de Religie motivația se realizează în timp, treptat, atâta vreme cât profesorul prezintă tema într-un cadru ambiental atrăgător (scheme biblice, icoane, hărți, obiecte de cult, fond muzical) și prin declanșarea momentului surpriză în cadrul lecției.

Excursiile sunt forme de educație religioasă care contribuie la trezirea atenției spre adevăratele valori, contribuie la păstrarea respectului față de patrimoniul creștin și contribuie la modelarea de sine.

6. Principiul intuiției

Sensul psihopedagogic al cuvântului „intuiție” este acela de influență directă a obiectelor din lumea înconjurătoare asupra simțurilor noastre. Așadar, cunoașterea umană se realizează prin realizarea unui dialog permanent între concretul senzorial și raportarea rațional-intelectivă la realitate.

Pedagogul Locke afirmă faptul că nimic nu există în intelect dacă mai întâi nu ar exista în simțuri.

Valoarea intuiției este recunoscută și de Comenius în celebra sa lucrare Didactica Magna, când afirmă: „Pe cât posibil, omul trebuie să caute a se instrui nu din cărți, ci din contemplarea

cerului și a pământului, a naturii înconjurătoare, să cunoască lucrurile, nu observațiile și mărturiile altora”.

În aplicarea acestui principiu se va proceda întotdeauna de la concret la abstract. Cu cât este vorba de lucruri mai abstracte, cu atât este mai necesară utilizarea intuiției. Adevărurile de credință transmise copiilor la lecția de religie sunt suprasensibile, iar pentru a fi înțelese trebuie făcute accesibile cu ajutorul materialului intuitiv.

Profesorul de religie va prezenta elevilor cât mai mult material intuitiv (icoane, hărți, planșe, fotografii, desene, obiecte liturgice, filme religioase etc.). Toate acestea țin de intuiția externă, dar este necesară și intuiția internă, care ține de comunicarea sentimentelor. Se creează astfel o relație strâns între cuvânt, ca mijloc de comunicare, și materialul intuitiv, care nu face decât să confirme cele comunicate prin cuvânt.

7. Principiul asigurării conexiunii inverse

Conexiunea inversă (feed-back) este urmărită de profesor în fixarea cunoștințelor predate. Asigurarea conexiunii inverse se obține prin metode și procedee didactice expozitiv-euristice, cu accent pe cele dialogale.

Informațiile primite de către profesor de la elevi prin feedback pot fi valorificate în procesul de învățământ pentru a reface acțiunea inițială sau „pentru a îmbunătăți rezultatele anterioare și operațiile de gândire sau chiar corecta greșelile sesizate de elevi”. (Anucuta Partenie, Pedagogie, p. 108)

8. Principiul accesibilității

(al respectării particularităților de vârstă și individuale ale elevilor)

Desfășurarea procesului de învățământ trebuie corelată permanent cu posibilitățile de receptare ale elevului.

Acest principiu cere ca profesorul să fie un bun psiholog pentru a putea cunoaște fiecare elev și să adapteze conținutul învățării la gradul de dezvoltare psiho-fizică a lui.

În această activitate, profesorul se va interesa de mediul familial din care provin elevii, de nivelul de pregătire anterioară, de starea sănătății etc., întrucât toate acestea influențează rezultatele procesului educativ.

În respectarea acestui principiu, profesorul de religie va trebui să procedeze asemenea Mântuitorului, Care-i învăța pe ucenicii Săi mai întâi lucruri ușoare din viața de toate zilele, de la care apoi căuta să-i ridice încet, cu răbdare, fără a face salturi, spre învățături mai grele.

Fiecare copil trebuie tratat după cerințele sale sufletești. La fel făcea și Mântuitorul: într-un fel îl trata pe Ioan cel tânăr, blând și inteligent, în alt fel pe Petru, care era impulsiv, violent și nestatornic, în altul pe vameșul păcătos dar dornic de îndreptare etc.

9. Principiul învățării active sau conștiente

Activizarea elevilor de la ora de religie presupune menținerea lor într-o stare de trezire intelectuală, de căutare a soluțiilor problemă pe care profesorul le provoacă.

„Un învățământ religios este activ atunci când reușește să schimbe caractere, să zdruncine opinii și mentalități, să purifice de rele deprinderi, să formeze oameni pentru mai bine și mai frumos.” (Constantin Cucoș, Educația religioasă. Conținut și forme de realizare, p. 171)

10. Principiul însușirii temeinice a cunoștințelor și deprinderilor

Acest principiu se referă la asigurarea trăinicie și durabilității cunoștințelor și deprinderilor de învățare.

Învățarea temeinică se poate realiza prin:

- situarea elevilor în centrul activității didactice;
- organizarea de către profesor a unor situații de învățare cu caracter ritmic, repetarea conștientă și ritmică a unor noțiuni, date (parabole, exemple, învățături scurte etc.) ;
- însușirea cunoștințelor (și) prin efort propriu, prin acțiuni individuale;
- stimularea interesului elevilor de a însuși conținuturile, deprinderile practice în participarea la slujbele bisericii.

De asemenea, realizarea schemei lecției la tablă și rezumarea învățăturilor după fiecare etapă a lecției sau la sfârșitul acesteia, conduce la o învățare temeinică.

11. Principiul sistematizării și continuității cunoștințelor

Continuitatea și sistematizarea logică și pedagogică elimină situațiile de învățare și predare a unor cunoștințe fragmentare, izolate, ce pot crea goluri și lipsa de conexiuni, minimalizând calitatea și activitatea educativă în ansamblu.

Scheme, sintezele, conspectele, planurile tematice, analogiile pot conduce la o atitudine ordonată a actului învățării.

12. Principiul îmbinării teoriei cu practica

„Însușirea cunoștințelor de către elevi, deci instruirea lor, trebuie să-i ducă la transformarea lor sufletească, adică la practicarea virtuților, precum altoiul unui pom sălbatic îl face să-și schimbe roadele.” (Pr. Prof. N Petrescu, Catehetica, p. 75)

Toate principiile descrise în această lucrare vizează desfășurarea ideală a învățămîntului. Dar realizarea ideală, pe temeiul lor, a activității noastre învățătoresci stă în strînsă legătură cu personalitatea profesorului, care trebuie să se inspire fără întrerupere din personalitatea Celui mai mare Educator al omenirii, Iisus Hristos.

În proiectarea unei lecții la disciplina religie-ortodoxă o importanță deosebită trebuie acordată relației dintre obiectivele pedagogice cu metodele, procedeele, mijloacele didactice, ceea ce asigură și secvenționalizarea conținutului predat, învățat, evaluat în funcție de reacțiile formative declanșate în cadrul activității didactice. (Sorin Cristea, Dicționar de pedagogie, p. 248)

Strategii didactice specifice educației religioase. provocări și tendințe actuale

În condițiile unui sistem educațional aflat în schimbare este nevoie de o perfecționare a strategiilor de predare-învățare.

1. O direcție de acțiune în acest sens o constituie reevaluarea metodelor tradiționale criticate mai ales pentru caracterul lor pasiv al elevilor în procesul de predare-învățare.

Avem în vedere în primul rând metodele de tip expozitiv (de exemplu: în modernizarea conversației avem în vedere folosirea unor întrebări variate – convergente, divergente, de evaluare, problemă, retorice etc), valorificarea experienței personale a elevilor, folosirea permanentă a modalităților de feed-back, utilizarea convorbirilor inverse (când elevii pun întrebări), întrebări și răspunsuri date de grupuri de elevi.

2. Accentuarea fără precedent a caracterului euristic al strategiilor didactice.

Folosirea unor strategii de tip euristic (cercetarea științifică) a dat rezultate bune în planul însușirii temeinice a cunoștințelor, al formării priceperilor, deprinderilor etc.

Exemple:

I. Philip 6-6

II. Tehnica acvariului (Fishbowl)

III. Brainstorming adaptat unei reflecții individuale

Vizitele la sfintele biserici și observarea atentă a programului iconografic, lectura Sfintelor Scripturi pot fi, în cazul nostru, căi de activare a spiritului creativ.

Câștigarea unui premiu la un concurs artistic poate constitui un item pentru predicția creativității artistice. Exemplu: participarea la expoziția de icoane din Duminica Ortodoxiei.

3. Diversificarea metodologiei didactice

Profesorii de religie trebuie să se preocupe de găsirea unor metode și procedee variate în actul predării. Prin prisma creștinătății, elevul își lărgeste și îmbogățește orizontul de viață și cultural.

Creativitatea elevilor se dezvoltă prin programe specializate la orele de religie sau prin activitățile extracurriculare: vizite la biserici, excursii la mănăstiri și cu vizitarea muzeelor acestora în scopul studierii picturii bisericești, cunoașterea patrimoniului cultural, vizite la orfeline, azile de bătrâni. În semenii lor aflați în suferință, copiii îl pot vedea chiar pe Iisus Hristos în icoană.

Dintre metodele active utilizate în studiul Religiei:

a) METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN EVOCAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE

- a.1. Ciorchinele;
- a.2. Masa Rotundă Simultană;
- a.3. Stabilirea Succesiunii Evenimentelor;
- a.4. Scrierea Liberă.

b) METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN REALIZAREA SENSULUI

- b.1. Sinelg
- b.2. Cubul

c) METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN REFLECȚIE

- c.1. Același nume – Altă persoană

d) METODE ACTIVE COMPLEXE

- d.1. Metoda „K – W – K” (Știu / Vreau să știu / Am învățat)
- d.2. Studiul de caz.

4. Folosirea strategiilor de tip activ-participative.

Prin metode activ-participative înțelegem toate situațiile și nu numai metodele active propriu-zise în care elevii sunt puși și care-i transformă în subiecți activi, coparticipanți la propria lor formare.

Metode propuse de atragere a copiilor și a tinerilor la Biserică “Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie...” Lc IX, 23 Creștinismul este religia libertății prin excelență. Este singura religie care respectă libertatea de opțiune a omului și care pune în valoare, în felul acesta, ființa umană. De aceea el se adresează unor persoane libere, dar în același timp dispuse să-l asume. Modelul de asumare a creștinismului ne este prezentat de sfântul apostol Pavel care ne spune: “M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine.” (Gal. II, 20) Pentru atragerea tinerilor la Hristos nu se poate prezenta o rețetă general valabilă. Mai mult în pilda semănătorului, Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne arată destul de clar care este misiunea noastră și anume aceea de a semăna sămânța cea bună în sufletele oamenilor. Restul rămâne în grija lui Dumnezeu.

V. ADAPTAREA LA PARTICULARITĂȚILE/CATEGORIILE DE ELEVI CU DIZABILITĂȚI

Procesul de adaptare curriculară este unul permanent, fie că se referă la programe, planificări, activități de învățare sau instrumente de evaluare, la școala în format fizic, hibrid sau online.

În elaborarea instrumentelor de evaluare, în consolidarea achizițiilor, în proiectarea și realizarea activităților de învățare, în selectarea strategiilor, cadrul didactic trebuie să țină cont de abilitățile individuale ale elevului, mai ales în contextul cerințelor educaționale speciale (gradul de handicap, tipul de dizabilitate, contextul medical) și al mediului din care provine și în care se dezvoltă elevul (mediul urban, mediul rural, copii instituționalizați, copii de etnii diferite, copii din medii sociale defavorizate, copii aflați în alte situații vulnerabile).

De asemenea, cadrul didactic trebuie să aibă în vedere adaptarea procesului instructiv-educativ în funcție de condițiile de desfășurare a activităților didactice (numărul de elevi din clasă, dotările cu echipamente tehnice moderne, clase eterogene cu dizabilități variate și cu nivel diferit de achiziții al elevilor, stiluri de învățare diferite). În acest sens, proiectarea de activități se va face diferențiat, pe niveluri cognitive și de achiziții minimale, medii și înalte, pe stiluri de învățare diferite (vizual, auditiv, kinestezic). Evaluarea diferențiată este un instrument care vine în sprijinul unui proces didactic eficient și realist.

Ca repere orientative în designul adaptării, câteva întrebări premergătoare procesului pot oferi un punct de plecare util:

Unde predau- se au în vedere particularitățile clasei, dotările tehnice, particularitățile de învățare ale elevilor

Cum predau-ce conținuturi îmi aleg, ce metode voi folosi (să fie atractive, interactive, dinamice)

Cum organizez grupul de elevi-în perechi, pe grupe, individual. Cum organizez activitatea în mediul online astfel încât să motivez elevii și să obțin un efect de participare omogenă pe durate de timp echilibrate. Unii dintre elevi manifestă reticență în a participa la activitățile online. În cazul particular al elevilor cu deficiență de auz, situația este complicată pentru că nu poți desemna în timp util elevul care trebuie să rezolve sarcina și se pierde timp prețios. De aceea, trebuie gândite soluții înainte de începerea orei. Ca un caz concret, pentru această situație, se pot pregăti cartonașe cu numele elevilor sau cu anumite indicații, care vor fi prezentate în fața camerei de luat vederi astfel încât toți participanții la activitate vor înțelege ce au de făcut.

Cum evaluez- se au în vedere toate tipurile de evaluare, chiar și pe secvențe de activități (profesorul poate organiza un sistem de puncte pe care elevul le va acumula din achiziții mici până la însumarea unui cumul care poate fi consemnat în catalog, sistem care va fi comunicat elevilor de la început) oral, în scris, prin proiecte și portofolii, tema pentru acasă, autoevaluare.

Instrumentele online pot fi exploatate cu rezultate care motivează participarea elevilor. Elevii manifestă un entuziasm deosebit pentru evaluările de tip Google Quiz, mai ales atunci când pot relua testul și corecta erorile până când obțin punctajul maxim. Ca observație particulară, din experiența personală, evaluările de tip quiz nu realizează o retenție eficientă a conținutului în memoria de lungă durată a elevilor. Repetând același test la câteva săptămâni distanță, elevii nu reușesc să atingă punctajul maxim. Situația se poate remedia prin reluarea conținuturilor vizate într-o abordare strategică diferită în funcție de creativitatea și de posibilitățile tehnice de care dispune cadrul didactic. După experimentul pandemic, școala nu va mai fi niciodată cum a fost înainte. Iată de ce adaptarea permanentă la situația concretă de producere a învățării este un proces esențial.

VI. BIBLIOGRAFIE:

- Băncilă, V., *Inițierea religioasă a copilului*, Edit. Evrika, Brăila, 1994;
- Călugăr, D., *Catehetica*, Edit. I.B.M.B.O.R., București, 1984;
- Chirvasa, I., *Educație religioasă a tineretului*, Editura Axa, Botoșani, 2002;
- Cristea, S., *Dicționar de pedagogie*, Grupul Editorial Litera, Litera Internațional, Chișinău, 2000;
- Cucoș, C., *Educație religioasă. Conținut și forme de realizare*, Editura Polirom, București, 1996;
- Partenie, A., *Pedagogie*, Editura Eurostampa, Timișoara, 1999;
- Șebu, S., *Metodica predării religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000;
- Timiș, V., *Evaluarea-Factor de reglare și optimizare a educației religioase*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2003.
- ****Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită cu binecuvântarea Prefericitului Părinte Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013;
- ***Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilia a VIII-a la Facere, în colecția P.S.B, vol. 21, Edit. I.B.M.B.O.R., București, 1989.

AUTORI:

Coordonator ME - MITRAN LIANA MARIA – inspector general

Cadru didactic	Unitatea școlară de proveniență
Gheorghe Iuliana	Liceul Tehnologic Special “Beethoven” Craiova
Cornea Florentina	Centru Școlar pentru Educație Incluzivă “Sf. Vasile” Craiova